

«St. Olav» utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. i hende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 99347. — «St. Olavs» ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Kristus Kongen. — Tale ved rekviemmessen for Lars Eskeland. — Lars Eskeland. In memoriam. — To hilseener fra Danmark. — Lars Eskeland til minne. — Til Ungdomsdagen 25. oktober. Guds blomster. — Herhjemme.

Kristus Kongen.

*Konge er du, vår Herre Krist,
so aldri dei såg din like.*

*Konge er du so sant og visst,
og Herre i Himmerike.*

*Livet er du og Livsens ljøs,
og alt utan mål og ende.*

*Livet er du frå opphavs os,
og ljøset du hev i hende.*

*Livsens Tre som du reiste upp,
er krossen, vårt sigersmerke.*

*Treet laver av blom og knupp
og frukt som gjer alle sterke.*

*Herre, kom inn i huset mitt
med heile din himmelklåre!*

*Gjer alt Noreg til landet ditt
med hus og med heim og åre!*

*Leid oss heim med di hyrdinghand
frå villmark og dødsens våde!*

*Gjer deg konge i Noregs land
og berga oss av din nåde!*

*Stig så inn i kvar minste bu,
lys upp i kvar heimen dyre!
Reid deg rom, so d'er berre du
som rår og hev heile styret.*

*Løys oss vel frå vår eigi lyst
og alt som er vondt til viljar!
Kveik du eld i vårt arme bryst,
og reins oss frå øvst til iljar!*

*Lyft med signing di helga hand,
ag lagnadan vår du råde!
Gjer deg konge i alle land
med heile din frelsarnåde!*

Lars Eskeland,
(av diktsamlingen „Heimferd.“)

Tale ved rekviemmessen for Lars Eskeland -

holdt av biskop Mangers i St. Paulskirken, Bergen 6. okt. 1942.

Det er et troverdig ord at er vi døde med Kristus, skal vi også leve med ham.
2. Tim. 2, 11.

Høgtelskede i Herren, kjære sørgeskare!

I barnlig tro på sin frelser og i brennende kjærlighet til ham døde den mann som vi no i dyp sorg viser den siste ære, vi alle som var hans venner og kjente ham som mannen med det store, varme hjerte, den tapre forkjemper for rett og sannhet, godhet og skjønnhet, den begeistrede patriot og ungdomsfører, som hadde viet hele sitt liv til den edle tanke å høyne det norske folks — og særlig ungdommens — idealer, og som siden sin overgang til den katolske Kirke — ja, hele sitt liv igjennom — uforferdet arbeidet for Kristi rikes fremme.

Ikke bare hans barn, som han alltid var en kjærlig far for, og hans familie, som han har kastet glans over, men vi alle — og da særlig vi som er hans trosfeller — er fylt av en dyp sorg over å ha mistet en slik mann. Vi føler at vi ikke bare har mistet en kjær venn, men en høvdingeskikkelse som vi så opp til og var stolte å kunne følge. Norge har mistet en av sine edleste sønner, Kirken et av sine mest hengivne barn. Både Norge og Kirken gråter ved hans bære.

Men har vi da virkelig mistet ham? Er vår sorg uten håp og trøst? Nei. For vi vet jo at han døde med Kristus, i dyp tro på Kristus og i fullstendig hengivenhet til Gud, styrket med Kirkens hellige sakramenter, og derfor har vi også Guds ord for at han skal leve med Kristus, herske med ham. Det er dette som gjør vår sorg stillere og tåleligere, og det er vår faste overbevisning at han fra himmelen vil fortsette det verk han har begynt hernede, fortsette å være vår venn og forbeder.

Da den store kirkefar, den hellige Augustin, lå på sitt dødsleie, uttalte han som sine siste ord: «Min Gud, la meg dø, for at jeg skal leve.» Ja det er enhver sann kristens urokkelige overbevisning at med døden begynner det egentlige, det fulle liv. Kristendommen forneker ikke denne verden og det jordiske liv. Tvertom stiller den det største krav til dem, at de må være forberedelsen til den evige forklaring i himmelen, hvor livet leves i fulle drag hos Gud og med Gud. Derfor sier også Frelseren: «Jeg er oppstandelsen og livet. Den som tror på meg skal leve, om han enn dør» (Joh. 11, 25). Og et annet sted sier han: «Den som eter mitt kjød og drikker mitt blod har et evig liv» (Joh. 6, 54). Vår kjære døde har nøye etterkommet disse ord og vi vet at Gud er trofast og oppfyller sitt løfte. Det er vår store trøst i vår dype sorg.

Glede og fred er grunntonen som går gjennom katakombenes gravinnskrifter og bilder. Håp, tillit og seiersbevissthet fyller de første kristne, trass i

at døden forfulgte dem på hvert skritt. Kristi ord om det evige liv og apostlens ord: «Er vi døde med Kristus, skal vi også leve med ham», lyste i deres hjerter og ga dem kraft til å overvinne døden. I lyset av disse ord mistet døden sitt mørke, og evighets-håpet tok bort atskillelsens bitterhet. Derfor satte de på sine kjæres graver de gripende innskrifter, som vi enno den dag i dag kan lese der: «Vivas in Christo; lev i Kristus». Særlig gripende og vakkert er et bilde over en grav i Kallistuskatakombene. Det forestiller en båt i storm og bølgebrus. I båten står en mann oppreist, med hendene utstrakt mot himmelen i bønn. Øverst svever en forklaret skikkelse, Kristus, og holder sin skjærmende og velsignende hånd over den bedende mann.

Er ikke dette bilde en herlig illustrasjon på den kjære døde, ved hvis bære vi står i dag? Båten i storm og bølgebrus symboliserer Kristi Kirke og dens barns skjebne her på jorden. Vi vet alle at Lars Eskelands liv og hans veg til Kirken var omgitt av stormer og bølger. Hans arbeid for ungdommen, for fedrelandet og Kirken, bragte ham vel mange gleder og stolte seirer, men også mange sorger og skuffelser som måtte såre dypt hans diktersjel og følsomme hjerte. Denne edle manns verk er ofte blitt misforstått og angrepet og hans hensikter miskjent. I sannhet gikk hans båt over et stormende hav.

Men han sto oppreist i båten. Han visste hva det gjaldt: fedrelandets og Kirkens framtid. Han lot seg ikke kue. Han var den sterke, trofaste kristen, som trosset stormene og bølgene. Han strakte sine hender mot himmelen, og fant kraft og styrke i bøn- nen, hos Kristus, som han elsket med hele sin dype og rike natur. Han levde med Kristus, som han atter og atter framstillet, i tale og skrift og handling, som hele verdens konge og ungdommens ideal.

Derfor holdt også Kristus fra himmelen sin skjærmende og velsignende hånd over ham. Der har vi hemmeligheten til den dype indre fred som fylte ham midt i sorger og motgang, en fred som går over all forstand, og som han bevarte til livets siste åndedrett.

No har Kristus tatt ham i sine hender og ført ham inn i den trygge havn som ingen stormer og bølger mer når fram til, men hvor den fred hersker som verden ikke kan gi. Ja, vi har det faste håp at Kristus, som har holdt sin hånd over ham i livets kamp, vil være en mild dommer for ham. Vel vet vi at ingen kan bestå for den allrene og allhellige Gud og at intet liv er helt fritt for små feil og skrøpeligheter. Derfor er vi no samlet her i Guds hus omkring Guds alter for å gå i forbønn for den kjære døde, idet vi minnes Kristi soning og frelserdød, så Gud må rense hans sjel for enhver flekk, og gi ham det fulle forklarings lys, som han her på jorden har

lengtet etter og som sluttelig var målet for alt hans arbeid og all hans kamp.

Kjære venn, det er ikke noe siste «farvel» vi tilroper deg i dag, men et håpfullt «på gjensyn». Du har vært en høvdingeskikkelse og har vist vegen til mange, ikke bare med din begeistring for det sanne, skjønn og edle, men også, ja især ved din barnlige fromhet og din hengivenhet i Guds vilje. Vi vil gi deg i dag det løfte at også vi vil stå oppreist i livets båt og strekke hendene ut mot Kristus i tro og bønn. Det er jo bare på den måten at også vi kan håpe å dø med Kristus og i ham, og se deg igjen i evighetens land, for «er vi døde med Kristus, skal vi også leve med ham».

Herre, gi din tjener Lars den evige hvile.
 Og la det evige lys skinne for ham.

Amen.

Lars Eskeland.

In memoriam.

«Kostelig i Herrens øyne er en from manns død.» Hele tiden mens vi satt ved Eskelands dødsleie og så ham ta avskjed med livet, måtte jeg tenke på dette salmeord. Så sant det er!

Om han ofte har bedt om en god død vet jeg ikke, men vel vet jeg at jeg kunde ønske enhver kristen å dø som vår gode venn. Sjelden møtte jeg et menneske som religionen betød så meget for, som den gjorde for Lars Eskeland. Hva vi enn snakket om, når han var her i Bergen, ble det til slutt alltid: «Kirken». De siste år av sitt liv levde han bokstavelig talt i ly av kirken. Det vilde ha vært uendelig sårt om han var død alene, langt fra kirken. Sammenbruddet kom forholdsvis så uventet at det vilde ha vært vanskelig for oss å nå ham i god tid om det var hendt på Voss. Vår Herre sørget nok for at hans trofaste tjener fikk dø i kirkens armer. En forholdsvis ufarlig sykdom førte til at han ble brakt til Bergen. Da han ble båret ut av heimen sa han: «Her kommer jeg ikke mere tilbake». Ingen trodde det uten han selv. Dessverre fikk han rett og vi som spådde ham 80 år, urett.

I noen dager lå han til observasjon hos St. Fransiskus søstrene. Da sviktet plutselig hjertet. Det var som hele legemet brøt sammen. Jeg hadde allerede før måttet love ham: at hvis han ble dårligere skulde jeg gi ham den siste salvelse. Da var det enno ingen fare på ferde, no ba han meg inntrengende å komme. Klokken 9 om kvelden sto vi rundt hans sykeleie. Vi talte litt om den barmhjertige samaritan som tok seg så kjærlig av den syke ved vegkanten, og da jeg spurte ham om han ønsket at Kirken gjorde ham den samme vennetjeneste, trykket han meg varmt i hånden. Om han vilde! «Ved denne hellige salving og ved sin miskunnrike barmhjertighet tilgi Herren deg alt hva du har syndet ...» Han

fulgte med, ord for ord. Vi så det ved confiteor, da han slo seg for brystet med skjelvende hånd. «Herre gi ham frisk tilbake til din Kirke.» Vi ba det, men var helt klar over at det bare kunde skje ved et under, og at Kirken snart vilde komme til å miste en av sine beste sønner.

Neste morgen var han svært urolig, kunde likesom ikke vente på P. Hol som skulde bringe ham det Hl. Vandringsbrød. Etter å ha mottatt den hl. kommunion kom en stor fred over ham som varte i flere timer. Så henimot middag begynte den siste strid. Da hadde han bare ett ønske igjen: at vi ba med ham. Gjorde vi det lå han stille med vidt åpne øyne og lyttet til de vakre bønnene: rosenkransen, litanien, korte fromme ord. Stanset vi, ble han etter en stund igjen urolig og lebene sa det tydelig: «Be, be». Kanskje har en eller annen ventet seg et siste budskap, et fynnord for hele folket. Men no var han ferdig med livet og bare evigheten hadde enno interesse for ham. Det ble ettermiddag — det gikk mot aftenen. Pulsen var forlengst forsvunnet. Det vigslede lys brente ved siden av sengen, i hånden holdt han rosenkransen, foran ham lå et kors. No var det helt mørkt ute, de timer på dagen da livet ebber ut. Sykepleiersken vokter hver liten bevegelse, gjetter hva han kan mene med det. Spor vi om vi enno skal be en liten stund, nikker han nesten umerkelig med hodet. Enno seint på kvelden kommer hans gamle venn fra Stord, Andreas Fleischer. M. Beata varsler, no varer det ikke lenge. Hun ber: «min Jesus barmhjertighet, min Jesus barmhjertighet ...», plutselig lukker han øynene, puster enno noen få ganger med store mellomrom. Så hvisker søster ganske sakte: «Eskeland er død».

*

REKVIEMESSEN. Høgtidelig ringer St. Paulskirkes store klokke. Langsamt går det lille toget fra likkapellet i sykehuset til kirken. Klokken 11 er den fullsatt med slekt, trosfeller, venner og gamle elever. Selve altret er uten noen pynt, som rubrikene krever det. Ved kommunionenbenken står en vakker dekorasjon av palmer og hvite krysantemer, foran kisten ligger noen få kranser. På slaget 11 trer Biskopen inn i kirken, ledsaget av prestene Hol, Fishedick og Gorissen. Et kor av søstre synger den liturgiske rekviemesse. Det vidunderlige kyrie eleison, hvor sorg og håp klinger så gripende igjen, avspeiler nøyaktig stemningen i denne stund. Etter messen taler H. H. Biskopen. Prekenen finnes annet sted i dette nummer av «St. Olav».

Like før prekenen sang koret Eskelands vakre «Bønn for Noreg», som nettopp var utkommet på trykk, og på slutten «Kors du sæle». Seinere på dagen ble kisten overført til Voss.

I HEIMEN. Svøpt i det norsk flagg sto kisten i heimen. Dessverre kunde på grunn av omstendighetene ikke disponeres over folkehøgskolens store sal. Hvor store stuene i heimen enn er, kunde de dog bare romme en liten del av den tallrike skare som vilde vise Lars Eskeland den siste ære. Største parten var nødt til å finne seg en plass på tunet. Voss songlag stillet seg opp på altanen. I ukevis hadde regnet strømmet ned, nesten uten opphør, enno om natten pisket det rutene, no var det stilnet av og en svak sol var trengt igjennom.

Etter sangen av «Eg veit meg ein svevn», leste sokneprest Gorissen evangeliet og talte deretter om Eskeland som venn og kristen:

HERRE TIL HVEM SKAL VI GÅ?

I en av sine siste bøker skrev Lars Eskeland om et minne fra et ungdomssteve. Etter siste møte om ettermiddagen var det en stor og fager ungdomsflokk som gikk på heimveg oppover en høyde med løvskog. Det var like før solefall og solen svøpte alt inn i sitt gylne lys, så det var som skogen brente og ungdomsfølget i bunad med hvitt og rødt ble som forklaret. Alt ettersom de gikk over høyden var det som om de ble lysende og gikk inn i selve lysglansen.

I dag er dette hendt med vår gode venn selv. Vi har sett ham gå gjennom livet. Ung var han helt til de aller siste år. En lysende skikkelse, i sine aller beste stunder som forklaret. No er han gått over høyden, inn i lysglansen og er blitt borte for oss.

Det er de aller fleste menneskers lodd å bli glemt nokså fort i regelen. Ute av øye — ute av sinn, er dessverre et meget sant ordspråk. Jeg tror at vår kjære avdøde gjør et unntak. Han etterlater seg en tom plass, som bare meget vanskelig kan utfylles. Alle som en gang har møtt ham har fått det inntrykk at han var en mann utenfor det vanlige. Hva det var med ham er vanskelig å si. Noen vil huske ham som den store skolemann han var. Andre som ungdomsfører, som dikter, som historiker, som nasjonal foregangsmann. På alle disse felter kan hans navn bli nevnt med heder og ære. På noen av dem har han risset sitt navn inn med uforgjengelig skrift.

Størst var han tror jeg som venn og som kristen.

Da Lars Eskeland ble syk, var lægens diagnose: mavesår. Da plutselig hjertet hans sviktet, kom det aldeles uventet på oss. Vi vilde likesom ikke tro det. Den staute, kraftige mannen. Tenker jeg no nærmere over det, er det noe symbolsk i det at det nettopp var hjertet hans som først var utslitt. Han var fram for alt et hjertemenneske. Han levde sitt liv ikke bare med sin forstand og vilje, det gjør mange, men først og fremst med sitt hjerte. Det er vi ikke vant med i vår tid. Det gjorde nettopp at en uvilkårlig stanset opp når en møtte ham, det gjorde ham til den uforglemmelige venn han var.

Vennskap var for Lars Eskeland noe mere enn de fleste legger i det. Det var for ham noe hellig. Mange av oss vet det av egen lykkelig erfaring. Vi hører fremdeles hans hjertelige «god dag — god dag», føler hvordan han kunde ta en i hånden. Det var ikke noen krusse-duller med hans vennskap. Det kom rett fra hjertet. Også i hans diktning kommer dette vakre drag fram:

«Alltid ein nordmann vere
trufast mot Gud og mann,
og tru imot venen og fylgja
på ferj han fann og vann.»

Hvem husker ikke det vakre stykke: Fra Eusebio. I Roms katakomber møter han en fremmed munk. De ser på hverandre «så tok han meg i hånden og sa: Alltid skal vi være venner. I tid og evighet skal vi være brødre».

Det svarte nettopp til hans tanker om vennskap. Derfor skriver han seinere om dette merkelige møte:

«Eg vann ein ven i framandt land
til signing på min veg.
Det var Guds eige faderhand,
som forde deg til meg.»

Ble han skuffet i sitt vennskap var det for ham mere enn en episode som en opplever og glemmer. En venn som svikter i prøvelsens stund trådte ham ikke bare på foten, men midt i hjertet. Dessverre har han også opplevd denne bitre erfaring. Da mange snudde ham ryggen fordi han fulgte sin samvittighets røst, fikk hans hjerte et ulivs sår som han aldri er kommet seg helt av. Det som trykket ham mest da han ble jaget ut av sin skole, var at han ved sin konversjon kanskje brakte sine venner som finansielt var gått god for ham ved skolens grunnlegging og videre utbygging, opp i vanskeligheter. ...

«Verre einn ising ein jonsvokedag
er vantande hjartelag.»

Om en av sine venner skrev han, det var Sven Moren:
«I aust og i vest, i nord og sør, i lyd og lag
du ga oss av ditt rike hjartelag.»

Akkurat det samme kan sies om vår avdøde venn, det karakteriserer ham. I et brev til Nils Dael røper han uten å vilde det, hvorfor vennskapet er for ham noe hellig. «Det gjorde deg vondt at jeg ved min konversjon måtte gå fra deg. Men du forsto det måtte så være. Og du visste da gikk vi ikke fra hverandre i røyndi, men kom bare hverandre nærmere fordi din venn kom nærmere Kristus.»

Her er vi ved det dypeste og avgjørende i Eskelands vesen, det som gir nøkkelen til hans sjeldne og edle personlighet; hans Kristustro. Den er grunntonen i hele hans gjerning, ledemotivet i hans diktning, den gjorde ham til den fremragende pedagog, den gjorde at han hadde et tak på ungdommen som få, den skimter alltid igjennom i hans historiske verker. Den var også årsak i at han av mange ikke ble forstått. De kunde likesom ikke følge ham lenger.

Når en derfor spør hva som egentlig var hemmeligheten med ham, ligger svaret her: det var hans dype fromhet.

«Dersom ikke Herren bygger huset, arbeider de fåfengt som bygger det.» Med disse ord begynner han sin vakre bok «Skimt». Det er som et livsprogram. En kort stund, i sin ungdom, hadde han forsøkt å gå sine egne veier. Det greidde han ikke lenge. Seinere kaller han det å følge lyktemenn som flakker over dikemyrene. «Nei,» skriver han, «skal et mannsverk ha blivende verdi, må han hente styrken sin fra Gud, for han er vårt opphav og til ham skal vi vende heimt med hele vår gjerning og all vår vinning. Hjelpesmann skal vi være.»

Her så han sin livsoppgave. Det store og enestående som hellig Olav har gjort for sitt folk var etter hans mening, at denne hadde ført sitt folk inn på den veg det må gå så sant det skal leve og ikke forkomme i en eller annen ødemark, dvs. inn i Kristi rike. Lars Eskeland har også på sin måte og på sitt felt forsøkt å gjøre noe

liknende. Kristus var for ham Kongen. «Vil du ein kongsmann vere, og tjene Herren Krist?» spør han i den siste diktsamling. Da pave Pius XI i 1926 innstiftet Kristi kongefest, tok Eskeland denne kongstanke med begeistring opp. Det er sannelig kommet fra det dype, står det i «Utsyn», ropet om å gjøre Kristus til konge. Det er et rop til himmelen om at Herren selv må hjelpe oss opp fra det dype fall.

«Konge er du vår Herre Krist,
so aldri dei såg din like,
Konge er du så sant og visst,
og Herre i himmerike.»

Et liv som ikke er bygd på Kristus og stevner mot
Ham forekommer Eskeland som et liv i mørke.

«Å Herre til kven skal eg gå,
Eg veit ikkje levande rå,
Og finn ikkje farande veg
Te berga meg sjølv utan deg.

Eg ættvill i storskogen står,
Så uttroyt og blodande sår,
Eg visste kje lei eller veg,
Då høyrde eg ljoden av deg.»

Grundtvig hadde lært ham at kirken og Kristus er
uatskillelig knyttet sammen.

Det største under her på jord er Jesu Kristi rike,
Det har en herligdom så stor, som rent er uten like.

Kirken var et så stor under for Eskeland fordi han
her møtte Kristus. «Kyrkja er ein heilag moder, Ho
gjer Kristus til vår broder.» «Hun er det herligste på
jorden,» skriver han, «så ingen ting kan sammenlikne
seg med henne. Den er grunnfestet på jorden og løfter
seg i bokstavelig forstand inn i himlen. De kaller henne
mor og elsker henne. Alt det hun gir til sine barn har
hun fra Gud. Ingen mor har så mange og så gode barn.»
Eskeland var et av dem.

Nettopp fordi han så så stort på kirken, forekom ham
den spaltning som deler kristendommen opp i et utall
kirkesamfunn som kjemper mot hverandre, som den
største ulykke som noen gang har rammet den kristne
verden. Hans inderligste ønske, det som han kanskje
hver dag ba for, var de kristnes gjenforening.

«Slokna må då alle tvilsmål, heilast må so alle skilsmål.
Her er einingsstaden der han botast kan den store skaden,
so me brorskap finn og eining etter Herrens frelsar-
meining.» Disse tanker har beskjeftiget ham lenge og
etter tyve års møysommelig vandring ført til moder-
kirken. Det har kostet ham store ofre, men han har
ikke et øyeblikk angret på det, og han var lykkelig ved
å få dø i den tro.

No har han fullendt løpet og opplevd det som han
ofte leste i Åpenbaringens bok: Salige er de som døde
i Herren. De skal få hvile fra sitt arbeid for deres
gjerninger følger dem.

*

Kransepåleggingen — hele 21 stykker — fulgte straks
etter den liturgiske bønn. Et veld av de herligste høst-
blomster viste hvor avholdt Eskeland var. Skulestyrer
Birkeland ga et vakkert bilde av den store innsats som
Eskeland har gjort for folkehøgskulen her i landet og
av hans enestående evner som taler. «Ikke noe men-
neske her i landet har gjort så meget for skolesaken
som Eskeland.» Representanter for Voss landsgymnas
framhevet særlig at det kulturnivå som er forutsetningen
for landsgymnaset er skapt av én mann: Eskeland. Hans
trofaste medarbeidere gjennom mange år, statsråd Johan
E. Mellbye og landbruksskolebestyrer Wilhelm Dietrich-
son skildret hans arbeid for å heve bondestanden. Et
arbeid som har båret rike frukter. Gamle venner sa
takk for alt godt som denne edle mann hadde gjort mot
dem. En enkelt gang ble det vanskelig å få ordene fram.
Det er sårt å skilles. Songlaget stemte i med Eskelands
kanskje mest kjente dikt som allerede er blitt hele
folkets eie: «Vakna, vakna», som ble fulgt av hans
Vossesang.

Varsomt løftet sønnene hans kisten opp og bar den
ut av heimen. Den ble satt på en enkel kjerre, trukket
av en vestlandshest og dens dekke var bare det norske
flagg. Det var et langt tog som sluttet seg til. Stille
sto de gyldne bjørketrærne og dannet en æresport for
den døde høvding. I det fjerne så en regnskurene slå
ned i fjellene, mens Vangen selv lå i sollyset. Kunde
en tenke seg vakrere symbol. Alt det onde var no blidt,
alle de tunge skyer dratt forbi, og bare minnet om det
var igjen. Da vi gikk forbi den gamle Vossekirke begynte
de tunge klokkene å ringe, en siste hilsen til Voss' grand
old man. Stadig fler og fler sluttet seg til sorgetoget, så
det til sist var vel omlag 1000 mennesker. På graven
nevnte soknepresten med noen få ord hvordan vår gode
venn i en av de siste timene hadde løftet hånden som
for å velsigne. Da sa han: Alle, alle, alle, som om han
vilde si at han ikke bar nag til noen. Sønnen, skolestyrer
Øystein Eskeland, overbrakte en siste hilsen fra faren
til alle vennene på Voss. No hviler han ved siden av
sin hustru Martha, to gode mennesker som har etterlatt
seg et godt minne og som vil bli husket i lange tider.
Herren la det evige lys skinne for dem.

G. G.

*

To hilsener fra Danmark.

Redemptoristpater G. Scherz, mangeårig redaktør
av «Nordisk Ugeblad», skriver:

En stor katolsk Nordmand er gaaet bort. En
Avisnotits har bragt det smertelige Budskab, som
vil faa mange rundt omkring i Verden til at sørge.
Stærkest vil han dog blive savnet i Norge og i Dan-
mark.

Hvor kom man let til at staa under Indtryk af
hans stærke og varme Personlighed! Jeg mindes
fra 1936 en Sammenkomst hos Mgr. Irgens i Oslo
Bispegaard. Nogle katolske Pressefolk fra de nor-
diske Lande drøftede om Aftenen ved Kærterers Lys
omkring et festligt Bord vore fælles Interesser. Lars
Eskeland sad iblandt os. Jeg husker saa tydeligt
hans tunge, følte Ord om, hvad det vil sige at være
sit Lands ægte og trofaste Søn. Hans Kærlighed

til Norge, til sine Landsmænd, til Hjemstavnens betød andet og mere end at spejle seg i Nationens virkelige eller indbildte Fortrin, den betød nok saa meget at føle Ansvaret for sit Folks Synder.

Dette Ansvar følte han dybt. Han veg aldrig fra det, og det ikke fra ham. Endnu i det sidste Brev, jeg modtog fra ham (d. 12. August i Aar) kommer han ind paa det, idet han skriver: «Vi lider for vore Synders Skyld, mange og store Synders. Da vi var sammen i Oslo, sagde jeg paa en Fest, at ingen af de fremmede kunde forstaa, hvor tungt det føltes at være Nordmand, og meget faa Nordmænd følte det.» — Der maatte komme store Prøvelser, mente han, fordi hele Folkeslag, ja, hele Europa, ikke ustraffet kunde «løbe fra deres Bane».

Saaledes saa han alt i Troens store Perspektiv.

Dengang som nu havde han lagt alt i Guds Haand. Derfor var han — trods den dybe Alvor — dog saa langt fra at være Pessimist. Et virksomt Liv og en dyb Fromhed bevarede ham for Tungsind selv i Trængselens Dage. Og hans Fromhed gjorde det muligt for ham midt i al Travelheden at vedligeholde Forbindelsen med Evigheden, den forlenede ham med en næsten synsk Evne til religiøs Betragtning.

Han var sine Venner en trofast Ven, hvert Brev var et nyt Bevis paa hans kærlige Sind. Og hvor laa Kirkens Tanker og Interesser ham nær!

I de senere Aar længtes han efter Freden. Maatte han nu have fundet den helt og fuldt hos den Herre, hvis trofaste og ydmyge Tjener han satte alt ind paa at være!

*

Forfatterinnen Karen Plovgaard skriver:

Om den græske Yngling, Ganymed, hvis Lyslængsel var saa stærk, at han paa Ørnevinger svinger sig op til Gudernes Bolig, hvor han kan bade sig i det evige Lys, medens han samtidig i sit skælvende Hjerte fornemmer «det Guddomsliv, som ulmed i hans Stamme», hedder det i Welhavens udødelige Strofer:

«— og salig pristest han af Jordens Børn,
og end i tusind Skjaldekvad det klinger:
«Salig den Isse, som Begejstrings Ørn
har svævet over paa de brede Vinger — —.»

Lars Eskeland var en kristen Ganymed. I ham var den evige Lyslængsel stærk. I ham ulmede det Guddomsliv, der havde rørt sig i hans Stamme — det norske Folk, han var rundet af. Han havde som faa følt Begejstringens Ørn svæve over sin Isse «paa de brede Vinger».

Han var en Lysbringer, som fik Lykke til at tænde Ild i mange Sjele.

Selv tændte han sin Fakkell ved Højaltrets Flamme i Moderkirkens gamle, af Kristus indstiftede Hus. Og Lyset satte han i en Stage, saa det kunde ses af hele hans elskede Noreg, ja, ogsaa af os, der boede udenfor dets Grænser og var rundet af andre Folkeslag. Lars Eskeland har fremfor nogen henledet det katolske Europas Opmærksomhed paa, at der stadig findes et Hellig Olavs Norge.

Hvad hans frimodige og stolte Bekendelse har kostet ham, ved kun Gud og han selv. Eet ved vi, hans Venner: Den gjorde ham patetisk i vore Øjne og fik os til at elske ham.

Kære Lars Eskeland! Nu har du forladt os og er for evigt gaaet ind til det Lys, som var din Ungdoms og Manddoms Længsel. Lysestagen er blevet flyttet, saaledes som du i et af dine sidste Breve til mig talte om det. Men dine stærke Syner vil ikke fortone sig, fordi du har lukket dine Øjne. De var af den Art, at «Nordfolkets Udsyn i tusinde Aar skal de rande». De vil leve, saa længe Hellig Olavs Aand lever i dit Noreg, — med Guds Hjælp «æveleg», som du sagde. Og vi — dine Venner — takker Gud for dig og for dem.

*

VED REKVIEMESSEN I ST DOMINIKUS

holdt paa Ter Thorn denne vakre minnetale, som vi etter mange oppfordringer hermed bringer:

Lars Eskeland er ikke lenger iblant oss. Det er ikke bare et godt og rikt menneske vi har mistet. Vi føler det nesten som om vi har mistet noe av landet vårt. Det er Norge selv som er blitt fattigere no når Lars Eskeland er gått bort. Han har jo Norge i sitt hjerte som ingen annen.

Få av våre landsmenn har i den grad som Lars Eskeland evnet å lytte til grunntonene i det norske folk. Og med kunstnerisk begavelse har han i tale og skrift gitt uttrykk for det han hadde hørt. Derfor kjenner vi Norge igjen i alt det vakre Eskeland har skrevet. Vi møter der de rikeste tonene fra Norges historie og fra Norges natur og folkeliv. Det er Norge selv som synger oss i møte i alt det som Lars Eskeland har gitt oss i prosa og dikt på det målet han elsket så høyt.

I det Lars Eskeland har skrevet er det intet ord som så ofte kommer igjen som ordet «å sjå». Vi kan godt bruke det uttrykket om ham og si at han var *synsk*.

Han har selv fortalt et sted: «Eg var reint ung, berre barnet, då eg tok til å tenkja på dei tider som var farne, og kjenna ei stolt gleda over fedrelandet i den tidi dei store kongane rådde og Noreg var det største havvelde i verdi og hadde flotar av dei venaste skip som har vore på sjøen. Eg såg utyver ei eldgamal skipsleid kvar dag.»

Vi ser for oss den lille gutten som går der nede på Stord og ser ut over sjøen. Da ser han hvordan skipene har seilt der ætledde etter ætledde. Til slutt er det hele Norges historie han ser for seg.

Det var hans første syn, synet av fedrelandet og av fedrenes liv ned gjennom tidene, og det synet glemte han aldri.

Mange år seinere, da han var blitt en gammel mann, forteller han om et annet syn han hadde. Det var en vårdag 1940:

«Det hadde stilna med bombing og skjoting. Voss var herteke. Eg kom meg upp på eit leite, so eg kunde sjå ut yver bygdi. — Størsteparten av Vangen var berre rykande oskedungar. — Men det var serleg kyrkja eg vilde sjå etter, om ho sto eller låg i grus, — den gamle ærverdige steinkyrkja til Magnus Lagabøtar,

vigsla til erkeengelen Mikal, Sankt Sålemikkjel heiter han i Draumkvædet. I mest 700 år hadde denne kyrkja stått og lyst utyver bygd. — — No var ho vel brend eller knust. Nei, ho stod. Og ikkje berre det: ho var større vorti, — aldri hadde eg visst at ho var so veldig, sa majestetisk. No det var so mykkje nedbrent ikring henne, såg ein fyrst reteleg kva ho var, og betre enn fyrr såg ein at det var til henne dei største segane gjekk frå alle grendene, endå klårare enn fyrr syntet det seg at ho var etla til å vera midtstaden og høgborgi for folkelivet. —

Brått skifte synet. Det var sjølv Moderkyrkja eg stod framfor, Kristi Kyrkja — — ho som gjorde oss til eit folk. Dei som ikkje ser det, mistyder heile saga vår. Det var ho som gjorde Heilag Olav og erkebiskop Øystein til det dei var, det var ho som gjorde oss føre til å byggja stavkyrkjone og Nidarosdomen, dikta Draumkvædet og skriva Kongspegelen.

— Når storstormane rasar og lynet slår ned, og det brotnar og brenn vidt i kring so alt tykkjest gå under, då står Kyrkja framfor ein og lyfter krossen sin mot himmelen, so ein ser henne klårt gjenom logane i heile sin uforgjengelege styrke og herlegdom. Dørene står opne for alle, og ein må sjå at det finst ikkje bergingsvond og varande livd noko annan stad. —

På nytt steig logane upp or brandtuftene framfor Mikalskyrkja burte på Vangen, den kvite vestfronten skein imot meg, og eg såg inngangsdøri stod opi.»

Det er disse to syn som har preget Lars Eskelands liv, — synet fra barndommen, synet av fedrelandet; og synet fra manndommen, synet av Kristi Kirke.

I virkeligheten kan vi si at det bare er *ett* syn som alltid har stått for Lars Eskelands blikk: fedrelandet og fedrelandets historie. Men i det synet har han oppdaget at de største vegene i Norges historie fører fram til Kirken. Han har sett at når det norske folket gikk på disse vegene da var det sterkt og stort og fritt.

Den største sorg i Lars Eskelands liv var å se at folket hans ikke lenger gikk på de vegene som fører til Moderkirken. Selv fant han vegen tilbake. Og da han fant den, skjønte han at han måtte gå den, koste hva det koste vilde. Vi som har kjent ham, vi vet hva det kostet ham. Ikke bare kostet det ham hans livsverk, Voss folkehøgskule. Men da han ble drevet vekk fra skolen som han hadde skapt, fordi han var tro mot sin samvittighet og tro mot det han holdt for det beste i det norske folk, arven fra Moderkirken, da fikk han en knekk som han siden aldri helt kom seg over. Og dog vet jeg at dette ikke fødte noen bitterhet hos ham. Han har selv sagt meg at den sorgen og den lidelsen har vært til det beste for ham. Det han vant ved å være tro mot det beste i seg selv holdt han for så stort at det bevarte ham fra å bli en bitter mann. Jeg vet at jeg i dag kan si at Lars Eskeland fullt ut har tilgitt alle som har gjort ham ondt.

Vår venn Lars Eskeland er død i en uhyggelig jern-tid. Nettopp fordi han hadde et slikt klarsyn, så han også inn i framtiden. Han har sett og fryktet det som vi no er midt oppe i.

I helsingi til Norges Bondelags landsmøte på Voss sommeren 1939 sier han:

«For det er heimsens største tragedie at me visste um Vegen, men vilde kje gå han, me kjende Vegvisaren, men vyrde kje på han. Difor tidshjulet snur med brestring og braking, festningar fell med jordskjelv og skaking, og babelstårn me bygde oss, bankar me trygde oss, alt brotnar sunder, alt går under.»

Men Lars Eskeland var ingen pessimist. Han trodde på det godes seier til slutt:

«Eit halvt tusen år er innstemnt for domen, ein dom yver villferd og mein, so lufti og leidi på nyom vert rein.»

No er han død. Selv har han ikke fått se det gode som må komme ut av den «Skirlings-elden» som no raser over jorden. Men vegen ut av uføret har han sett. Og atter og atter har han i tale og skrift oppfordret sitt folk til å slå inn på den eneste vegen som kan frelse oss. Ensom, og ofte uforstått, har Eskeland stått iblant oss og pekt på Kristi sanne Kirke, Moderkirken.

«Jeg er vegen, sannheten og livet,» har Jesus Kristus sagt. Lars Eskeland har gått den vegen. Han har trodd at Jesus Kristus er sannheten, og at Kirken er «sannhetens støtte og grunnvoll». Derfor tør vi tro at han no er gått inn til livet.

Når vi no, hans trosfeller og venner, sier ham de siste farvel, så er det med hjertet fylt av takk for alt hva Lars Eskeland har vært for oss, for bygden på Voss, for ungdommen fra hele Norden som han samle om seg på Folkehøgskulen, for Norges bønder, og for hele folket vårt.

Og vi, hans katolske trosfeller, takker ham for alt hva han har vært for Moderkirken i Norge. Av alt det Lars Eskeland stridde for var det uten tvil Kirkens sak som lå ham varmest på hjertet. Han elsket Kirken, for i den hadde han møtt Kristus, livet selv.

Så lyser vi fred over Lars Eskelands minne. Vi be Gud skjenke hans sjel den evige hvile og la det evige lys skinne for ham. Han hvile i fred.

Lars Eskeland til minne.

So seig han ned, den sterke mann
og kvarv frá denne kalde jord
og frá sitt kjære fedreland
der han hev sett so djupt eit spor.

Det ter kannhenda ikkje no
so klårt at kvar ein vert det var,
men smått um senn skal sådan gro
or grunnen der hans plogjarn skar.

Den sád han sádde her var fræ
or godt og gamalt norrønt slag
men ungt og voksterlegt so det
kan gjeva mangfeld att ein dag.

Norskt mál i Nóreg, hardt som stein og mjukt som mos kring rabb og svad — og kristentruí, skir og rein som blómde yver Stiklestad.

Den trui som vart gjeven oss, men som vårt folk i gjen hev mist, vart han, der han tok upp sin kross og bøygde kne fyr Jesus Krist.

Tak, Heilag Olav, mildt imot din skald og leid han inn til Han som kvila gjev fyr hand og fot át kvar ein idig arbeidsmann.

Torolf Hals Andersen.

Til Ungdomsdagen 25. oktober.

Guds blomster!

Av Karl Stiansen.

Der er en legende som lyder slik: En morgen kom blomstene på marken i samtale om hvilken av dem var Guds blomst. «Det er jeg,» sa rosen, «ti jeg er den mest fullendte i farge og form, og jeg har den fineste duft». Men en krokus avbrøt den og sa: «Jeg blomstrer lenge før rosen, jeg er den opprinnelige blomst, den første blant alle.» Da bleknet liljen og hvisket stille: «Jeg er liten og sped, men jeg er hvit, måske er jeg Guds blomst.» Men blåveisen rettet seg opp og sa: «Dersom det kommer an på hvem der var den første, da er det vel meg; ti jeg blomstrer allerede under snøen. Dessuten har jeg himmelens farge.» Men da måtte alle blomster smile. «Stakkars fattige blåveis,» sa de. «Tyss,» sa kornblomsten. Og alle blomster taug og lyttet. Det var Guds vind som dro sitt silkefine slep henover blomstenes kroner og hvisket: «Guds blomster er alle som følger vårens bud og kommer fram av den mørke jord og løfter sitt hode mot himlen, så Guds sol og regn kan nå ned til deres hjerter, og den flagrende bi kan finne sin honningdråpe mellom bladene, og jeg kan få bære deres duft og deres frø vidt over jord. De er Guds blomster.» Og se! Blomstene taug og tenkte.

Denne vakre legende har noe å si oss alle, men det er især ungdommen jeg her tenker på. Det er Guds mening at dere alle skal være Guds blomster. Der ligger noe uendelig stort og skjønt i denne tanke. Finnes der noe mere vakkert enn når de unge løfter sine hjerter til Herren, så han får sende strålene av sin nådes sol over dem. Da vil de som duggdråpen få gjenspeile sollyset. Hvilken verdifull ungdom er ikke det for heim og skole, for folk og land. Å være en Guds blomst, å kunne spre om seg av den himmelske fars livgivende solskinn og varme, det

er et ungdomsliv som gir vokster og glede for en selv og gir signing for andre. En slik ungdom har nådd dit, som det står om i en sang: «Å leva det er i livet å finna dets største verd. Å leva det er å vinna til sanning i all si ferd.» I prefasjonon lyder ordene: «Sursum Corda.» Hjertene oppad. Ja — gjør dere det, så vil også sannhetens ånd fylle dere, så dere blir sanne mot dere selv og sanne mot andre. En mann sa om en annen: «Når jeg møter ham på gaten, synes jeg luften blir renere og livet forekommer meg etterpå mere verd å leve.» Slik bør det være med oss alle. Må det også være et kjennetegn på en katolsk ungdom. Hjelpemidler til å nå dit finnes i de hellige sakramenter Kirken byr dere. I alterets høghellige sakrament kommer Kristus dere imøte med sin hjelp og styrke, så ungdomslivet kan leves etter hans vilje. Det gir grunnlag for et hellig liv «frå ungdom og til alder grå — då vert det lyst å liva», som Blix synger. Vær en Guds blomst. «Vær Kristi vellukt på et hvert sted,» skriver ap. Paulus i 2. Kor. 2, 15.

Guds blomster er alle som følger Guds vilje.
«I som er givet framtids arv i eie.
I som ser livet langt med lyse veie.
Måtte I have, livets beste gave
med på den fristende ferd.»

Karl Stiansen.

Hechjemme —

NB. Husk kirkekollekten Allehelgensdag til bladet «St. Olav»!

Oslo. Tirsdag 15. sept. var M. U. L. samlet for første gang etter ferien, til generalforsamling med valg av nytt styre. — Preses, pater Notenboom åpnet møtet med å ønske vel møtt etter ferien. Han ga samtidig en redegjørelse hvorfor det var sammenkalt til generalforsamling. Formannen, frk. Gerd Olsen ønsket å trekke seg tilbake, likeså sekretæren, frk. Gerd Warolin. — Vi gikk så over til valg av det nye styret. Resultatet ble: Formann, frk. Margaret Janes. De øvrige styremedlemmer ble: Frk. Thordis Røstad, (viseformann) — frk. Annik Wasler, (kasserer) — frk. Berit Linnerud, (sekretær). — Pater Notenboom takket det gamle styret for vel utført arbeid, og ønsket det nye styret alt godt i året som kommer. Deretter gikk vi over til de materielle goder. Mens vi satt til bords, leste søster Clemence opp et par underholdende stykker, som fikk kraftig bifall. Frk. Ulla Andresen leste opp et stykke om «klikkvesen». Stykket var skarpt og klart skrevet, og ga hver især noe å ta lærdom av. — Resten av kvelden hygget vi oss på hvert vårt vis. Glade sommerminner passerte revy, mens strikkepinnene klirret. — Ved 11-tiden ruslet vi ut i mørket igjen, etter et vellykket møte.

Sekretæren.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo.